

Objedinjeni izvještaj o radu Mješovite komisije za sprovođenje Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori, Mješovite komisije za sprovođenje Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Jevrejske zajednice u Crnoj Gori i Mješovite komisije za sprovođenje Temeljnog ugovora između Crne Gore i Srpske Pravoslavne Crkve

Saradnja između Vlade Crne Gore i vjerskih zajednica odvija se kroz brojne oblasti, uz stalnu komunikaciju i direktan dijalog. Država Crna Gora u kontinuitetu razvija intenzivnu institucionalnu saradnju sa vjerskim zajednicama, prije svega putem rada Mješovitih komisija koje su uspostavljene radi sprovođenja zaključenih ugovora. Ove komisije čine predstavnici Vlade Crne Gore i predstavnici vjerskih zajednica.

Vlada Crne Gore potpisala je četiri Ugovora sa vjerskim zajednicama, i to:

- Temeljni ugovor između Crne Gore i Svete Stolicy;
- Ugovor o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori;
- Ugovor o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Jevrejske zajednice u Crnoj Gori;
- Temeljni Ugovor između Crne Gore i Srpske Pravoslavne Crkve.

Za sprovođenje svakog od ovih ugovora formirane su posebne mješovite komisije. Administrativno-tehničke poslove za potrebe Komisije za sprovođenje Temeljnog ugovora između Crne Gore i Svete Stolicy obavlja Ministarstvo vanjskih poslova, dok poslove za preostale tri komisije obavlja Ministarstvo pravde – preko Direktorata za saradnju sa vjerskim zajednicama.

Uzimajući u obzir činjenicu da Ministarstvo pravde redovno izvještava Vladu Crne Gore o aktivnostima Mješovitih komisija, u nastavku dostavljamo objedinjeni Izvještaj o radu Mješovitih komisija.

Islamska zajednica u Crnoj Gori

Vlada Crne Gore je 2012. godine potpisala Ugovor o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori. Ovim Ugovorom garantuje se puni pravni identitet Islamske zajednice u Crnoj Gori, na cijeloj teritoriji Crne Gore. Na osnovu gore navedenog Ugovora, Vlada Crne Gore, na sjednici od 3. aprila 2014. godine, donijela je Odluku o obrazovanju dijela Mješovite komisije za sprovođenje ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori.

U skladu sa Zaključkom Vlade Crne Gore, br. 08-2912/3 od 19. decembra 2013. godine, tadašnje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava formiralo je Mješovite komisije za sprovođenje Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori.

Kopredsjednik/ca i članovi/ice dijela Mješovite komisije učestvuju u radu Mješovite Komisije radi vršenja poslova, u skladu sa članom 23 Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori broj 01-427 od 30. januara 2012. godine.

U toku 2024. godine došlo je do više personalnih promjena članova Komisije, što nije uticalo na rad iste.

U skladu sa Ugovorom Mješovita komisija ustanovljena je s ciljem da raspravlja o pitanjima od zajedničkog interesa koja proističu iz Ugovora, a koja zahtijevaju nova ili dodatna rješenja.

Rad Komisije

Sjednica Mješovite komisije u novom sazivu održana je u Podgorici 09.12.2024. godine. Obostrano je ocijenjeno da je zasijedanje Mješovite komisije u novom sazivu od velikog značaja za dalje unapređenje međusobnih odnosa, da će rad Mješovite komisije i implementacija Ugovora doprinijeti afirmaciji dobrih odnosa Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori, te stvoriti bazu za dalje jačanje međuvjerskog dijaloga u našoj zemlji. Predstavnici Islamske zajednice u Crnoj Gori izložili su ključne izazove sa kojima se ova vjerska zajednica suočava u praksi:

-Restitucija imovine vjerske zajednice -

Na osnovu diskusija, zaključaka i razmatranja tokom rada, jasno je identifikovana potreba za izradom i usvajanjem novog Zakona o povraćaju imovine vjerskim zajednicama, koji bi sistemski riješio pitanja povraćaja ili obeštećenja oduzete imovine. Islamska zajednica u Crnoj Gori je, u skladu sa važećim Zakonom o povraćaju imovine vjerskim zajednicama iz 2004. godine, dostavila prijave za povraćaj imovine. Međutim, veliki broj zahtjeva ostao je neriješen jer trenutni zakon ne obuhvata specifičnosti i složenost slučajeva u kojima su objekti vjerske namjene nepravilno upisani kao državna ili opštinska imovina. Navedeni su konkretni primjeri, uključujući džamiju Hadži Danuš u Bijelom Polju, gdje je oduzeta imovina upisana na opštinu, bez pravnog osnova i bez naknade. Istaknuto je da postoji jasno prepoznavanje ovog pitanja u potpisanim ugovorima, te da je dalje postupanje nemoguće bez zakonske osnove – tj. donošenja novog Zakona o povraćaju imovine vjerskim zajednicama.

-Licenciranje Medrese „Mehmed Fatih“-

Problem licenciranja Medrese aktuelan je od 2014. godine. Iako ustanova ispunjava uslove za izvođenje nastave, ne postoje mehanizmi za licenciranje nastavnika vjerskih predmeta, što onemogućava potpunu akreditaciju škole. Nasuprot tome, Gimnazija „Sveti Sava“ je dobila licencu jer je radila po opštem programu. U više navrata predlagano je da se vjerske škole zakonski prepoznaju kao poseban tip obrazovnih ustanova ili da se iznađe model izuzeća za vjerske predmete iz opšteg sistema licenciranja. Predlaže se preispitivanje zakonodavnog okvira koji se odnosi na licenciranje vjerskih obrazovnih ustanova, u cilju obezbjeđivanja jednakog prava na vjersko obrazovanje u skladu sa Ustavom Crne Gore.

- Pronalaženje modaliteta za prepoznavanje organizacionih jedinica vjerskih zajednica u skladu sa internom regulativom Islamske zajednice-

Tokom sjednice, predstavnici Islamske zajednice ukazali su na važnu problematiku u vezi sa statusom organizacionih jedinica vjerskih zajednica. Naglašeno je da su vjerske zajednice registrovane kao jedinstvena pravna lica, dok organizacione jedinice nemaju punu pravnu sposobnost, što predstavlja ozbiljnu prepreku u svakodnevnom funkcionisanju i izvršavanju zakonskih i finansijskih obaveza. Takav model evidentiranja, kako je istaknuto, dovodi u pitanje načelo odvojenosti vjerskih zajednica od države i onemogućava vjerskoj zajednici autonomno uređenje unutrašnje organizacije. U okviru diskusije ukazano je i na tehničke probleme u vezi sa finansijskim poslovanjem – iako organizacione jedinice imaju posebne račune, sve obaveze vezuju se za centralu, što uzrokuje nejasnoće i poteškoće. Posebno je

naglašeno da se vjerski službenici tretiraju kao samostalni preduzetnici, pri čemu se poreska zaduženja evidentiraju na treće lice. Dugovi se evidentiraju kumulativno, umjesto da se vode kao zbir pojedinačnih obaveza, što dodatno komplikuje fiskalni status. Ukazano je i na izazov da se vjerske organizacione jedinice, ukoliko im se dodijeli pravna sposobnost, mogu smatrati nezavisnim subjektima, što bi značilo promjenu u dosadašnjem načinu prepoznavanja strukture vjerske zajednice od strane države.

Predloženo je da se razmotri mogućnost uvođenja dodatnog identifikatora (pod-PIB) za organizacione jedinice, čime bi se olakšalo interno poslovanje i obezbijedila veća preciznost u evidenciji. Takođe je podsjećeno da je vjerska zajednica ranije bila prepoznata kao samostalna djelatnost, s analizom uvida u kartice svakog vjerskog službenika. Kao potencijalno rješenje predloženo je sistemsko razvrstavanje konfesija u posebnu kategoriju unutar administrativnog sistema. Takođe je istaknuto da je za konačno rješenje ovog pitanja nužna izmjena važećih zakonskih propisa.

- Sprovođenje Halal ishrane u zdravstvenim ustanovama –

Predstavnici Islamske zajednice pojasnili su osnovne principe Halal ishrane i informisali članove Komisije o aktivnostima koje su u prethodnom periodu sprovedene na ovom planu. Istaknuto je da je Ministarstvo zdravlja realizovalo zaključke sa prethodne sjednice i obavijestilo Komisiju da se Halal ishrana uspješno primjenjuje u zdravstvenim ustanovama. Predstavnik iz reda državnih institucija informisala je Komisiju da će u narednom periodu uspostaviti komunikaciju sa svim bolnicama, te da će biti dogovorene konkretne posjete članova Mješovite komisije zdravstvenim ustanovama.

Jevrejska zajednica u Crnoj Gori

Jevrejska zajednica u Crnoj Gori osnovana je 2012. kada je sa Vladom Crne Gore potpisala ugovor o međusobnim odnosima, čime je jevrejska vjera priznata kao jedna od zvaničnih religija u državi sa svim pravima i obavezama koje iz toga proističu. Jevrejska zajednica Crne Gore daje veliki doprinos ukupnoj međuvjerskoj sinergiji u Crnoj Gori i njen je značaj u društvu primjetan i visoko cijenjen. Država Crna Gora sa Jevrejskom zajednicom Crne Gore ima intenzivnu institucionalnu saradnju, prije svega, kroz djelovanje Mješovite komisije, koju čine predstavnici Vlade i Jevrejske zajednice.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 03. aprila 2014. godine donijela Odluku o imenovanju dijela Mješovite komisije za sprovođenje Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Jevrejske zajednice u Crnoj Gori, koju čine predstavnici Vlade Crne Gore i predstavnici Jevrejske zajednice u Crnoj Gori.

Kopredsjednik/ca i članovi/ice dijela Mješovite komisije učestvuju u radu Mješovite Komisije radi vršenja poslova, u skladu sa članom 21 Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Jevrejske zajednice u Crnoj Gori broj 01-432 od 31. januara 2012. godine.

U toku 2024. godine došlo je do više personalnih promjena članova Komisije, što nije uticalo na rad iste.

U skladu sa Ugovorom Mješovitog komisija ustanovljena je s ciljem da raspravlja o pitanjima od zajedničkog interesa koja proističu iz Ugovora, a koja zahtijevaju nova ili dodatna rješenja.

Rad Komisije

Sjednica Mješovite komisije u novom sazivu održana je u Podgorici . 11. decembra 2024. godine.

Obostrano je ocijenjeno da je zasijedanje Mješovite komisije u novom sazivu od velikog značaja za dalje unapređenje međusobnih odnosa, da će rad Mješovite komisije i implementacija Ugovora doprinijeti afirmaciji dobrih odnosa Crne Gore i Jevrejske zajednice

u Crnoj Gori, te stvoriti bazu za dalje jačanje međuvjerskog dijaloga u našoj zemlji. Tokom razgovora, razmotrene su brojne teme u domenu implementacije Ugovora.

Članovi Komisije ispred Jevrejske zajednice CG iznijeli su ključne probleme sa kojima se zajednica suočava:

-Restitucija imovine vjerske zajednice -

Kao jedno od najznačajnijih pitanja izvojeno je pitanje restitucije imovine Jevrejskoj zajednici Crne Gore. Predstavnici Jevrejske zajednice ističu da postoje objekti koji su oduzeti od ove vjerske zajednice, posebno u Kotoru, gde se istražuju zgrade koje su oduzete ili nacionalizovane, uključujući Vilu Karmen i zgradu u Zlatarskoj ulici, kao i zgradu konzulata Republike Hrvatske u Kotoru.

-Finansiranje zajednice –

Trenutno finansiranje Jevrejske zajednice Crne Gore omogućeno je jedino kroz finansiranje projekata, što ovoj vjerskoj zajednici predstavlja veliki problem jer više ne može finansirati redovne troškove iz državnog budžeta. Iako Ministarstvo pravde Jevrejskoj zajednici Crne Gore pomaže kroz projekte, navedena finansijska sredstva nisu dovoljna za njeno funkcionisanje.

-Uvođenje Košer standarda –

Kao rješenje finansijskih problema, zajednica navodi uvođenje Košer standarda. Pojasnili su da Košer standard propisuje proizvodnju i pripremu hrane prema posebnim jevrejskim propisima i običajima, te da ista ima ekskluzivno pravo za sertifikaciju Košer hrane zainteresovanim licima – hotelima, restoranima, lokalnim proizvođačima Košer hrane. Jevrejska zajednica planira i otvaranje Košer restorana u okviru objekta Sinagoge, čiji bi prihodi bili izvor finansiranja Jevrejske zajednice Crne Gore. U tom slučaju bi Jevrejska zajednica Crne Gore mogla izdavati ekskluzivnu licencu za Košer ishranu u Crnoj Gori.

Jevrejska zajednica u Crnoj Gori je ukazala na to da trenutno ne postoje koser standardi u zemlji. Međutim, saznali su da je gospodin Ari Adelkop, ovlašćeno lice za zastupanje Vjerske zajednice Jevreja, obezbjeđuje Košer pakete za jevrejske turiste u Crnoj Gori, što predstavlja značajan problem za ovu zajednicu. Naime, svakodnevno stiže veliki broj upita vezanih za kvalitet i autentičnost koser paketa koji se nude turistima, a koji dolaze od strane pomenutog lica. Takođe, članovi Mješovite komisije ispred Vlade Crne Gore upoznati su sa činjenicom da je proces proizvodnje i distribucije ovih paketa često nelegalan, jer se ne izdaju fiskalni računi, što onemogućava državu Crnu Goru da ostvaruje prihod. Zbog toga, Jevrejska zajednica Crne Gore nije u mogućnosti da garantuje kvalitet hrane koju jevrejski turisti konzumiraju, a što je od ključnog značaja za turizam. Međutim, ukoliko bi Jevrejska zajednica Crne Gore dobila ekskluzivno pravo za licenciranje, prihod od toga bi mogao biti usmjeren na plaćanje rabina i nadzor nad proizvodnjom koser hrane, čime bi se stvorio održiv finansijski model za zajednicu. Razmatrala se mogućnost saradnje sa Institutom za standardizaciju u vezi sa implementacijom koser standarda u Crnoj Gori, na način kako je Jevrejska zajednica Crne Gore objasnila tokom sastanka. Dogovoreno je i da Jevrejska zajednica Crne Gore pripremi projekat koji će obuhvatiti sve detalje uvođenja Košer standarda u Crnoj Gori.

-Postavljanje Hanukije u opštinama u kojima nema jevrejskog stanovništva/ Izazivanje antisemitizma

Predstavnici Jevrejske zajednice Crne Gore ukazali su na provokacije koje izaziva rabin Ari Adelkop postavljanjem Hanukije na sjeveru Crne Gore, gdje ne postoje jevrejsko stanovništvo. Ova situacija izaziva zabrinutost među članovima zajednice, te da su o tome

obavijestili nadležne institucije. Ove aktivnosti izazivaju strah od potencijalnog antisemitizma i mogu dovesti do daljih napetosti unutar zajednice. Takođe, naglašeno je da Jevrejska zajednica nikada nije tražila postavljanje Hanukije na javnim mjestima poput centra Podgorice, Tivta ili drugih gradova, te da smatraju da bi bilo primjereno da rabin Adelkop, ukoliko želi, postavi Hanukiju u svom privatnom dvorištu, kao što to rade mnoge vjerske zajednice.

Srpska Pravoslavna Crkva

Vlada Crne Gore je 3. avgusta 2022. potpisala Temeljni ugovor sa Srpskom Pravoslavnom Crkvom, broj 01-3965 od 3. avgusta 2022. godine ("Službeni list CG", broj 96/22). Na osnovu gore navedenog Ugovora, Vlada Crne Gore, na sjednici od 26. maja 2023. godine, donijela je Odluku o obrazovanju dijela Mješovite komisije za sprovođenje Temelnog ugovora između Crne Gore i Srpske Pravoslavne Crkve („Službeni list CG“, broj 58 od 9. juna 2023. godine).

Kopredsjednik/ca i članovi/ice dijela Mješovite komisije učestvuju u radu Mješovite komisije radi vršenja poslova, u skladu sa članom 19 Temelnog ugovora između Crne Gore i Srpske Pravoslavne Crkve.

U toku 2024. godine došlo je do više personalnih promjena članova Komisije, što nije uticalo na rad iste.

U skladu sa Ugovorom Mješovita komisija ustanovljena je s ciljem da raspravlja o pitanjima od zajedničkog interesa koja proističu iz Ugovora, a koja zahtijevaju nova ili dodatna rješenja.

Rad Komisije

Sjednica Mješovite komisije u novom sazivu održana je u Podgorici 21. oktobra 2024. godine.

Obostrano je ocijenjeno da je zasijedanje Mješovite komisije u novom sazivu od velikog značaja za dalje unapređenje međusobnih odnosa, da će rad Mješovite komisije i implementacija Ugovora doprinijeti afirmaciji dobrih odnosa Crne Gore i Srpske Pravoslavne Crkve, te stvoriti bazu za dalje jačanje međuvjerskog dijaloga u našoj zemlji. Tokom razgovora, razmotrene su brojne teme u domenu implementacije Ugovora.

Predstavnici Srpske Pravoslavne Crkve ukazali su na suštinske probleme sa kojima se ova vjerska zajednica suočava u praksi:

- Restitucija imovine vjerskim zajednicama-

Tokom diskusije je istaknuto da je pitanje restitucije imovine izuzetno značajno i složeno, posebno imajući u vidu istorijske okolnosti pod kojima je imovina oduzimana bez naknade ili odgovarajuće dokumentacije. Naglašena je potreba za poštovanjem prava na svojinu, garantovanih Ustavom Crne Gore, te uvažavanje unutrašnje organizacije vjerskih zajednica i pravnog kontinuiteta njihovih pravnih sljedbenika. Kao prioritetan model restitucije predložena je naturalna restitucija, a ukoliko to nije moguće, da se primijeni zamjenska ili novčana naknada, pri čemu se posebno insistira na primjeni tržišne vrijednosti prilikom procjene. U diskusiji je izraženo uvjerenje da sve vjerske zajednice moraju biti ravnopravno tretirane i uključene u proces restitucije, kako bi se ispravile istorijske nepravde, u skladu s praksom koju su sprovele zemlje regiona i šireg evropskog prostora. Članovi komisije su se složili da je neophodno donošenje novog Zakona o povraćaju imovine vjerskim zajednicama, te je predloženo da se izradi nacrt zakona koji bi bio dostavljen Vladi Crne Gore na razmatranje. Takođe je predloženo da se imovina koju vjerske zajednice već potražuju, evidentira kroz posebne zabilježbe u katastarskim evidencijama, što bi olakšalo administrativnu proceduru u budućim postupcima. U vezi sa korišćenjem imovine u prethodnom periodu, istaknuto je da trenutni pravni okvir ne predviđa naknadu za korišćenje, ali je naglašena potreba da se pronađe rješenje koje bi uzelo u obzir interese i vjerskih zajednica i države.

-Pitanje sveštenečke službe i zdravstvene zaštite –

Otvoreno je i pitanje omogućavanja pristupa sveštenečkoj (pastirskoj) službi u zdravstvenim ustanovama, posebno u Kliničkom centru. Takođe je ukazano na potrebu obezbijediti zdravstvena zaštita za sveštena lica, uključujući monahe i monahinje. Predloženo je uključivanje predstavnika sektora socijalne zaštite u dalji rad Komisije, kako bi se ova pitanja kvalitetnije sagledala.